

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та
кримінології

Завідувач кафедри,

доктор юридичних наук

_____ Садіг ТАГІЄВ

«31» серпня 2023 року

СИЛАБУС

**навчального курсу «Методика та методологія проведення кримінологічних
досліджень»**

спеціальність 081 «Право»

форма навчання: аспірантура

Підготувала: доцент кафедри, к.ю.н.,
доцент _____ Алла ЛАЗАРЕНКО

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри
«31» серпня 2023 р. Протокол № «13».

Кредити та кількість
годин:

4 кредити ECTS; години: 10 лекційних, 14
практичних та 96 самостійної роботи.

Анотація курсу

Однією з умов здійснення кримінологічного дослідження є використання сукупності методів, за допомогою яких вивчаються конкретні проблеми кримінальної протиправності.

Під методикою у кримінології розуміється сукупність технічних прийомів, способів збирання й аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини та умови, особу кримінального правопорушника, заходи боротьби з кримінальною протиправністю.

Результатом кримінологічних досліджень повинні бути практичні висновки з певними рекомендаціями, пропозиціями щодо підвищення ефективності боротьби зі кримінальною протиправністю, складання програм з попередження кримінальної протиправності й удосконалення чинного законодавства з кримінологічних проблем. У цьому зв'язку в поняття методики включають також методи розробки певних висновків, пропозицій і рекомендацій.

Ця дисципліна тісно переплітається з конституційним, кримінальним, кримінальним процесуальним, адміністративним, міжнародним правом. При вивченні цієї дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних (звичних) форм роботи – лекція, на практичному занятті обговорення питань теми, а також використовуватимуться робота з текстами міжнародних нормативно-правових актів, організація диспутів, написання творчого завдання-есе. Вивчаючи цей курс Ви матимете можливість долучитись до дискусій з приводу впровадження у вітчизняне кримінальне законодавство передового досвіду зарубіжних країн.

Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика та методологія проведення кримінологічних досліджень» є • загальноосвітня (навчальна) – засвоєння слухачами основних теоретичних положень кримінологічної політики держави, формування у них вміння самостійного проведення кримінологічних досліджень; • розвивальна – прищепити вміння правильного застосування знань, одержаних під час вивчення кримінології та інших галузей права, а також розуміння необхідності використання кримінологічних закономірностей для прогнозування кримінологічно релевантних явищ з метою запобігання злочинам на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях; • виховна – формувати ціннісні орієнтири відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особи; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненні української держави; формувати високий рівень правової свідомості та правової культури, професійних та особистісних якостей.

Організація навчання

Тематичний план

		Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
		у тому числі	у тому числі
Назви розділів і тем			

№ тем и		Ус бог о	Л	С З	ПЗ	СР	Усьо го	Л	СЗ	ПЗ	СР
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Загальні питання методики та методології кримінологічних досліджень. Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень (кредит 1). Загальнонаукові та спеціальні методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях (кредит 2).											
1.	Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень						30	2		2	26
2.	Загальнонаукові та спеціальні методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях						30	2		2	26
Всього за розділ 1							60	4		4	52
2. Практичні основи методики та методології кримінологічних досліджень Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження (кредит 3). Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування та планування. Кримінологічна експертиза й оцінка ефективності законів та інших нормативно-правових актів у боротьбі зі злочинністю (кредит 4).											
3.	Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження						30	2		2	26
4.	Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування та планування						16	2		4	10
5.	Кримінологічна експертиза й оцінка ефективності законів та інших нормативно-правових актів у						14	2		4	8

	боротьбі зі злочинністю										
	Всього за розділ 2					60	6		10	44	
	Усього годин					120	10		14	96	

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва тем практичних занять	Кількість годин
1	Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень	2
2	Загальнонаукові та спеціальні методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях	2
3	Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження	2
4	Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування та планування	4
5	Кримінологічна експертиза й оцінка ефективності законів та інших нормативно-правових актів у боротьбі зі злочинністю	4
	Разом	14

Завдання до практичних занять

Практичні заняття

Готуючись до практичного заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на занятті, оцінюється в 0 балів.

1. Плани практичних занять

1. Загальні питання методики та методології кримінологічних досліджень.

Тема № 1: « Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень».

Питання для перевірки знань навчального матеріалу

1. Поняття та особливості наукового методу
2. Методи емпіричного і теоретичного дослідження
3. Методологія наукових досліджень

Ситуаційні задачі або вправи

На підставі вивчення відповідних вітчизняних та зарубіжних джерел зробити порівняльний аналіз стану кримінальної протиправності в Україні та в зарубіжних країнах та надати обґрунтований висновок щодо її причин та умов.

Теми есе (рефератів)

1. Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності.
2. Понятійний апарат, зміст та класифікація наук .
3. Організація наукової діяльності в Україні.
4. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення.
5. Науково-дослідницька діяльність аспірантів.
6. Вибір теми та реалізація наукового дослідження.
7. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень.
8. Методи та техніка наукових досліджень.
9. Методи емпіричного дослідження.
10. Методи досліджень на емпіричному та теоретичному рівнях.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Надайте визначення поняттю «наука»?

- a) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;
- b) відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини в процесі практичної (виробничої, суспільної і наукової) діяльності;
- c) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;
- d) зв'язок людини з навколишнім середовищем.

2. Надайте визначення поняттю «знання»:

- a) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;
- б) відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини в процесі практичної (виробничої, суспільної і наукової) діяльності;
- в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;
- г) зв'язок людини з навколишнім середовищем.

3. Надайте визначення поняттю «пізнання»:

- a) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;
- б) відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини в процесі практичної (виробничої, суспільної і наукової) діяльності;
- в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;
- г) зв'язок людини з навколишнім середовищем.

4. Види «пізнання»:

- a) природне і штучне;
- б) почуттєве і наукове;
- в) первинне і вторинне;
- г) хаотичне і послідовне.

5. Надайте визначення поняттю «наукове пізнання»:

а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;

б) це спеціальний вид знання, що характеризується, насамперед, можливістю зіставлення з деякою об'єктивною реальністю;

в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;

г) це свідомо виконувана пізнавальна діяльність, в основі якої лежить опосередковане й узагальнене відбиття властивостей і відношень предметів й явищ у їхньому протиріччі й розвитку.

6. Надайте визначення поняттю «наукове знання»:

а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;

б) це спеціальний вид знання, що характеризується, насамперед, можливістю зіставлення з деякою об'єктивною реальністю;

в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;

г) це свідомо виконувана пізнавальна діяльність, в основі якої лежить опосередковане й узагальнене відбиття властивостей і відношень предметів й явищ у їхньому протиріччі й розвитку.

7. Надайте визначення поняттю «метод»:

а) дія або система дій, що застосовуються під час виконання будь-якої роботи, при здійсненні чого-небудь;

б) сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного об'єкта чи явища;

в) фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату;

г) особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки.

8. Надайте визначення поняттю «спосіб»:

а) дія або система дій, що застосовуються під час виконання будь-якої роботи, при здійсненні чого-небудь;

б) сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного об'єкта чи явища;

в) фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату;

г) особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки.

9. Надайте визначення поняттю «методика»:

а) дія або система дій, що застосовуються під час виконання будь-якої роботи, при здійсненні чого-небудь;

б) сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного об'єкта чи явища;

в) фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату;

г) особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки.

10. За рівнем узагальнення науково-практичної інформації систему кримінології складають:

а) розгляд основних положень науки кримінології;

б) викладення загальнотеоретичних положень кримінології;

- c) розгляд, упорядкування та розподіл усіх проблем, що вивчаються кримінологією;
- d) Загальна та Особлива частини.

11. За предметом систему кримінології складають:

- a) вчення про кримінальну протиправність (злочинність), особу кримінального правопорушника (злочинця) і її жертву, причини і умови, а також заходи і методи запобігання кримінальній протиправності (злочинності);
- b) викладення загальнотеоретичних положень кримінології;
- c) розгляд, упорядкування та розподіл усіх проблем, що вивчаються кримінологією;
- d) Загальна та Особлива частини.

12. Що вивчає загальна частина кримінології:

- a) кримінологічну характеристику різних видів і груп кримінальних правопорушень;
- b) кримінально-правове походження науки кримінології;
- c) методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;
- d) теоретичні основи і поняття кримінології, кримінальної протиправності, причини і умови кримінальної протиправності, особу кримінального правопорушника і механізм кримінальної протиправної поведінки, методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;

13. Що вивчає особлива частина кримінології:

- a) кримінологічну характеристику різних видів і груп кримінальних правопорушень: корисливої й насильницької кримінальної протиправності, професійної й організованої, рецидивної, економічної, кримінальної протиправності неповнолітніх, тощо;
- b) кримінально-правове походження науки кримінології;
- c) методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;
- d) теоретичні основи і поняття кримінології, кримінальна протиправність, причини і умови кримінальної протиправності, особу кримінального правопорушника і механізм кримінальної протиправної поведінки, методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;

14. Які методи дають змогу дослідити велику кількість кримінальних правопорушень, встановити закономірності і взаємозалежності їх розвитку?

- a) статистичні;
- b) конкретно-соціологічні;
- c) психолого-педагогічні;
- d) історико-порівняльні.

Рекомендована література

Основна

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007.
2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 538 с.

3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
5. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. Х.: Право, 2014. 440 с.
6. Кримінологія: підручник / заг. ред. І.Г. Богатирьова, В.В. Топчія. Київ: ВД Дакор, 2018. 352 с.
7. Кримінологія: підручник : практикум / [кол. авт.: Ю. В. Александров та ін.]; НАН України, Київ. ун-т права. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 341 с.
8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М.. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. К: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
9. Сердюк П.П. Относительное измерение преступности: монография / П.П. Сердюк. – Запорожье: Кругозор, 2016. 1000 с.

Допоміжна

1. Бабенко А.М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*: [збірник наукових праць]. 2014. Вип. № 71. С. 333-339.
2. Бакаев О. В. Методи кримінологічних досліджень. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ України*. 2001. № 4. С. 120–127.
3. Боровик А. Про деякі змістові елементи комплексного та індивідуального планування заходів із запобігання злочинам в установах виконання покарань. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №6. С. 256.
4. Джужа О., Кирилюк А. Кримінологічна експертиза як зсіб удосконалення законотворчого процесу. *Боротьба організованою злочинністю і корупцією*. 2003. № 8. С. 125–137.
5. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: учебник. У 3 кн. Київ: «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с
6. Закалюк А. П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-кримінологічної експертизи. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 7. С. 68–77.
7. Закалюк А.П. Актуальні методологічні проблеми української кримінологічної науки // *Вісник Академії правових наук України*. – 2003. – № 2-3 (33-34). – С. 633 – 656.
8. Кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація: сутність, зміст та взаємозв'язок між ними. *Вісник кримінологічної асоціації України*. №2(23). 2020. С. 109-120.
9. Кримінологія. Академічний курс / за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. С. 131–132.
10. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

11. Мельник М. Прикладні аспекти співвідношення кримінально-правового і кримінологічного прогнозування // Право України. – 2005. - № 3. – С. 64-67.
12. Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 190–191. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4460> (дата звернення: 11.09.2020).
13. Фіалка М. І. Інформація кримінологічна // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право. 2019. С. 190–191. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6576> (дата звернення: 15.09.2020).
14. Фіалка М. І. Кримінологічна інформація // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 341–342. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4453> (дата звернення: 15.09.2020)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL:

http://www.coe.int/t/r/human_rights_court

Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL:

<http://reyestr.court.gov.ua/Page/2>

Міністерство внутрішніх справ України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua>

Національна поліція України: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

Офіс Генерального прокурора України: веб-сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua>

Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Тема № 2: «Загальнонаукові та спеціальні методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях»

1. Мета заняття: проаналізувати загально-наукові методи дослідження в кримінології, розкрити сутність та види спеціально-кримінологічних методів дослідження.

Основні поняття теми: методи, методика, гіпотеза, системно-структурний аналіз; історичний метод; порівняння; динамічні та статистичні методи, соціологічні, математичні, психологічні методи, експертні оцінки.

Питання для перевірки знань навчального матеріалу

1. **Поняття та загальна характеристика методів в кримінології**
2. **Загально-наукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях**
3. **Спеціально-кримінологічні методи**

Ситуаційні задачі або вправи

1. Використовуючи офіційні статистичні дані звітностей судових або правоохоронних органів, складіть графік динаміки кримінальної протиправності (злочинності) в Україні за роки незалежності та опишіть тенденції.

2. Скласти психологічні портрети кримінальних правопорушників (злочинців), які скоїли різні види кримінальних правопорушень (корисливі, корисливо-насильницькі, насильницькі, корупційні).

Темі есе (рефератів)

1. Методологія і методика кримінологічної науки.
2. Загальна характеристика і класифікація методів кримінологічних досліджень.
3. Діалектика: принципи, закони, категорії.
4. Індукція та дедукція: їх роль в пізнанні.
5. Аналіз і синтез, як методи наукового пізнання.
6. Поняття та особливості методу сходження від абстрактного до конкретного
7. Статистичні методи збору і аналізу кримінологічної інформації.
8. Конкретно-соціологічні методи збору кримінологічної інформації.
9. Психологічні методи збору кримінологічної інформації.
10. Суть аксіоматичного методу.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Наукове дослідження в кримінології це:

а) процес отримання нових знань про кримінальну протиправність, причини та умови, що її зумовлюють; особу кримінального правопорушника для розробки та реалізації заходів спрямованих на підвищення ефективності роботи з метою запобігання кримінально-протиправним проявом;

б) найбільш загальна категорія, що характеризує залежність одних явищ, процесів і станів від інших, свідчить про зв'язок між речами та явищами;

в) сукупність якісних і кількісних характеристик явища, що вивчається в їх єдності й розвитку;

г) процес отримання, обробки і аналізу інформації з метою визначення майбутнього стану злочинності чи ймовірності вчинення конкретного злочину.

2. Хто увів у науковий лексикон термін «Кримінологія» і видав книгу з такою

назвою:

- а) Р. Гарофало;
- б) Е. Феррі;
- в) Л. Толстой;

d) Ч. Бекарія.

3. Першовідкривачем діалектика був:

- a) Геракліт;
- б) Протагор;
- в) Піфагор;
- г) Сократ.

4. Основні представники діалектики з елементами метафізики у філософії Нового часу:

- a) Р.Горофало, Ч.Ломброзо, Е.Феррі;
- б) Р. Декарт, Б. Спіноза, Д. Дідро;
- в) Т.Мор, Г.Гроцій, Ф.Бекон;
- г) Ф. Ліст, Ван-Гамель, Прінс.

5. Види матеріалістичної діалектики:

- a) природна та штучна;
- б) об'єктивна та суб'єктивна;
- в) первинна та вторинна;
- г) загальна та індивідуальна;

6. Дайте визначення поняття методу спостереження:

a) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

7. Дайте визначення поняття методу порівняння:

a) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

8. Дайте визначення поняття методу індукція:

a) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

9. Дайте визначення поняття методу дедукція:

а) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

10. Дайте визначення поняття методу ідеалізації:

а) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

б) мислене конструювання об'єктів, яких немає в дійсності, або які практично нездійсненні;

в) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики;

г) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження.

11. Дайте визначення поняття методу формалізації:

а) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

б) мислене конструювання об'єктів, яких немає в дійсності, або які практично нездійсненні;

в) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики;

г) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження.

12. Яку громадську організацію, діяльність якої пов'язана з протидією кримінальній протиправності (злочинності), було створено в Україні в 1998 році?

а) Спілка кримінологів України;

б) Союз правоохоронців;

- c) Кримінологічна асоціація;
- d) Товариство профілактики злочинів.

13. Який кримінологічний інститут було створено в Україні для вивчення проблем кримінальної протиправності (злочинності) у 20-30 роки ХХ сторіччя?

- a) Юридична клініка;
- b) Спілка кримінологів;
- c) Всеукраїнський кабінет по вивченню злочинності та особи злочинця при Одеському Будинку примусових робіт (тюрмі);
- d) Науково-дослідний інститут судової експертизи.

14. Хто з перелічених нижче сучасних кримінологів відноситься до вітчизняних?

- a) О.М. Яковлєв;
- b) А.І. Долгова;
- c) В.В. Голіна;
- d) Ю.М. Антонян.

15. Хто з перелічених нижче сучасних кримінологів є російськими кримінологами?

- a) М.В. Багрій-Шахматов;
- b) А.І. Долгова;
- c) В.В. Голіна;
- d) О.М. Джужа.

Рекомендована література

Основна

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: учебник. У 3 кн. Київ: «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с
2. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

Допоміжна

1. Бабенко А.М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права: [збірник наукових праць]*. 2014. Вип. № 71. С. 333-339.
2. Бакаев О. В. Методи кримінологічних досліджень. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ України*. 2001. № 4. С. 120–127.
3. Джужа О., Кирилюк А. Кримінологічна експертиза як зсіб удосконалення законотворчого процесу. *Боротьба організованою злочинністю і корупцією*. 2003. № 8. С. 125–137.
4. Закалюк А. П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-кримінологічної експертизи. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 7. С. 68–77.
5. Кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація: сутність, зміст та взаємозв'язок між ними. *Вісник кримінологічної асоціації України*. №2(23). 2020. С. 109-120.

6. Чекмарьова І.М. Специфіка методики кримінологічного дослідження злочинності в прикордонних регіонах півдня України. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2015. С. 42-45.
7. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Підручник. К.: Знання-прес, 2002. 295 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court

Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2>

Міністерство внутрішніх справ України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua>

Національна поліція України: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

Офіс Генерального прокурора України: веб-сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua>

Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

2. Практичні основи методики та методології кримінологічних досліджень

Тема № 3: «Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження»

Питання для перевірки знань навчального матеріалу

1. Поняття та предмет кримінологічного дослідження
2. Стадії кримінологічного дослідження
3. Програма кримінологічного дослідження

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Збирання первинної інформації.
2. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
3. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
4. Форма та зміст програми дослідження.

Ситуаційні задачі або вправи

Практичне завдання

1. Провести кримінологічне дослідження стану злочинності в регіонах України.
2. Дослідити причини і умови злочинності в регіонах України.
3. Проаналізувати вплив фонових явищ на стан запобігання правопорушенням (кримінальним проступкам і злочинам) у місцях позбавлення волі.

Темі есе (рефератів)

1. Сучасна кримінологічна думка України.
2. Роль вищих навчальних закладів в системі (Національної поліції) МВС України у проведенні кримінологічних досліджень в Україні та в регіонах.
3. Вітчизняні кримінологи в системі ВНЗ України та напрями їх досліджень.
4. Значення кримінологічних досліджень науковців ВНЗ (Національної поліції) МВС України в практиці запобігання кримінальній протиправності (злочинності).
5. Сучасна система забезпечення проведення кримінологічних досліджень в Україні.
6. Характеристика сучасної криміногенної ситуації в Україні та тенденції її розвитку.
7. Сучасні кримінологічні проблеми України.
8. Сучасні кримінологічні проблеми Європейського союзу.
9. Сучасні кримінологічні проблеми Сполучених штатів Америки та Канади.
10. Сучасні кримінологічні проблеми у світі.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. **Програма кримінологічного дослідження – це:**
  - а) виклад методів аналізу об'єкта відповідно до завдань, що вирішуються. Програма мусить відповідати низці вимог, аби усі її частини були пов'язані в єдине ціле;
  - б) документ, в якому описана сукупність послідовних операцій;
  - в) робота з тим масивом даних, який отриманий за допомогою методів збору інформації, передбачених у програмі кримінологічного дослідження;
  - г) загальне число одиниць спостереження, включених у вибіркочну сукупність.
2. **Структура програми кримінологічного дослідження – це:**
  - а) це виклад методів аналізу об'єкта відповідно до завдань, що вирішуються. Програма мусить відповідати низці вимог, аби усі її частини були пов'язані в єдине ціле;
  - б) документ, в якому описана сукупність послідовних операцій;
  - в) робота з тим масивом даних, який отриманий за допомогою методів збору інформації, передбачених у програмі кримінологічного дослідження;
  - г) загальне число одиниць спостереження, включених у вибіркочну сукупність.
3. **Обсяг вибірки – це:**
  - а) це виклад методів аналізу об'єкта відповідно до завдань, що вирішуються. Програма мусить відповідати низці вимог, аби усі її частини були пов'язані в єдине ціле;
  - б) формулювання проблеми;
  - в) робота з тим масивом даних, який отриманий за допомогою методів збору інформації, передбачених у програмі кримінологічного дослідження;
  - г) загальне число одиниць спостереження, включених у вибіркочну сукупність.
4. **Проміжною ланкою між проблемою і теоретичною моделлю є:**
  - а) диспозиція;
  - б) гіпотеза;
  - в) санкція;
  - г) попередження.
5. **Варіанти організаційно-технічного плану дослідження:**
  - а) практичний, теоретичний;
  - б) документування, інтерв'ювання, спостереження;

- в) прямий, непрямий, дотичний;
- г) розвідувальний, аналітичний і експериментальний.

6. Завершальним етапом розвідки є:

- а) дослідження;
- б) інтерв'ювання;
- в) спостереження;
- г) експеримент.

7. Розвідувальний план передбачає три основних етапи роботи:

- а) вивчення документів, проведення інтерв'ю і здійснення спостережень;
- б) дослідження проблематики дослідження, проведення дослідження і доведення новизни наукових положень;
- в) вивчення плану дослідження, проведення етапів дослідження і доведення обгрунтованих наукових положень;
- г) визначення особи піддослідного, проведення дослідження соціально-демографічних особливостей піддослідного і доведення обгрунтованих наукових висновків щодо піддослідного.

8. Аксиоматичний метод – це:

- а) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження;
- б) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;
- в) засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами;
- г) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

9. Метод моделювання – це:

- а) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження;
- б) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;
- в) засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами;
- г) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

10. Метод конкретизації – це:

- а) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження;
- б) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

в) засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами;

г) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

11. У сфері кримінологічного планування як співвідносяться такі поняття як «план» та «програма» профілактики кримінальної протиправності:

- а) ці поняття тотожні;
- б) плани та програми розробляються незалежно один від одного;
- в) програма – це більш широке поняття і включає в себе план;
- г) план – це більш широке поняття.

12. Метод сходження від абстрактного до конкретного передбачає:

- а) певний рівень теоретичної підготовки дослідника, висунення гіпотез, використання наукових понять, абстрактне мислення;
- б) відбір за спеціальними методиками частину генеральної сукупності;
- в) обробку та аналіз статистичних даних, при якому сукупність явищ, що вивчаються розподіляється на однорідні за певними ознаками групи, кожна з яких характеризується системою статистичних показників;
- г) результат оцінки спеціалістами характеру та ступеня впливу досліджуваного об'єкта (або окремих його сторін) на злочинність.

13. Висунення гіпотези в кримінології дає можливість:

- а) описати властивості, закономірності, тенденції, фактори кримінальної протиправності або окремі її видів, а також ознаки особи кримінального правопорушника;
- б) акцентувати увагу дослідника на тих чи інших моментах дійсності, що вивчається;
- в) виявити закономірності розвитку негативних соціальних явищ;
- г) оцінити теоретичні та емпіричні дані, які вже існують, та співставити їх з предметом, об'єктом і завданнями дослідження.

14. Історичний метод забезпечує:

- а) висвітлення окремих явищ на певній території за певний період часу;
- б) аналіз злочинності за минулий період;
- в) вивчення злочинності в історичному розрізі, в динаміці;
- г) конкретизацію загально соціальних та спеціально-кримінологічних заходів профілактики.

15. Назвіть основний метод прогнозування:

- а) спостереження;
- б) вивчення кримінальних проваджень;
- в) екстраполяції;
- г) групування.

Рекомендована література

Основна

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: учебник. У 3 кн. Київ: «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с

2. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

Допоміжна

1. Боровик А. Про деякі змістові елементи комплексного та індивідуального планування заходів із запобігання злочинам в установах виконання покарань. Підприємництво, господарство і право. 2018. №6. С. 256.
2. Кримінологія. Академічний курс / за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. С. 131–132.
3. Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 190–191. URL: <http://dSPACE.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4460> (дата звернення: 11.09.2020).
4. Фіалка М. І. Інформація кримінологічна // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право. 2019. С. 190–191. URL: <http://dSPACE.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6576> (дата звернення: 15.09.2020).
5. Фіалка М. І. Кримінологічна інформація // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 341–342. URL: <http://dSPACE.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4453> (дата звернення: 15.09.2020)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court

Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2>

Міністерство внутрішніх справ України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua>

Національна поліція України: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

Офіс Генерального прокурора України: веб-сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua>

Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Тема № 4: «Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування та планування».

Основні поняття теми: кримінологічне прогнозування, кримінологічне планування, види прогнозів, планування, кримінологічне програмування.

Питання для перевірки знань навчального матеріалу

1. **Поняття та значення та мета кримінологічного прогнозування та планування**
2. **Етапи, види та методи кримінологічного прогнозування**
3. **Види та характеристика кримінологічного планування.**
4. **Кримінологічне програмування**

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Поняття кримінологічного прогнозування та його мета.
2. Функції та методи кримінологічного прогнозування.
3. Основні методи кримінологічного прогнозування: екстраполяція, моделювання, експертні оцінки.
4. Аналіз основних джерел інформації, необхідної для прогнозування.
5. Види кримінологічного прогнозу.
6. Значення кримінологічних прогнозів для діяльності органів поліції.
7. Етапи кримінологічного прогнозування.
8. Класифікація кримінологічного прогнозування.
9. Типова методика розробки прогнозів криміногенної ситуації. Характеристика методів за ступенем формалізації.
10. Опитування за дельфійським методом. Аналіз методу експертних оцінок. Фактографічний метод. Основні завдання аналізу часових рядів.
11. Прогнозування індивідуальної кримінально-протиправної поведінки.
12. Завдання та об'єкти прогнозування індивідуальної кримінальної та кримінально-протиправної поведінки.
13. Значення індивідуальних кримінологічних прогнозів для діяльності органів та служб органів поліції: кримінальної поліції, патрульної поліції, превентивної поліції, досудового слідства.

Ситуаційні задачі або вправи

1. Скласти схему: сучасні дослідження кримінальної протиправності.
2. Скласти схему: методи кримінологічного аналізу кримінальної протиправності.
3. Скласти схему: методи кримінологічного прогнозування кримінальної протиправності.
4. Скласти таблицю: співвідношення понять «аналіз кримінальної протиправності», «прогноз кримінальної протиправності», «запобігання кримінальній протиправності», «протидія кримінальній протиправності», «профілактика кримінальної протиправності».
5. Скласти схему: джерела кримінологічної інформації.
6. Скласти схему: методи кримінологічних досліджень.
7. Скласти програму проведення кримінологічного дослідження особи, яка організувала масові заворушення.
8. Скласти програму проведення кримінологічного дослідження особи, яка вчинила насильницьке озброєне кримінальне правопорушення.

Теми есе (рефератів)

1. Планування запобігання кримінальним правопорушенням.
2. План запобігання кримінальній протиправності.
3. Етапи процесу планування запобігання кримінальній протиправності. Проект поточного і перспективного плану.
4. Функції планування, прогнозування та контролю. Типовий план запобігання кримінальним правопорушенням.
5. Структура кримінологічного плану.
6. Комплексне планування протидії кримінальній протиправності на рівні держави, регіону, населеного пункту, району, об'єкту.
7. Цілі програмування кримінальній протиправності.
8. Модель побудови комплексної регіональної програми запобігання кримінальній протиправності.
9. Додатковий зміст проекту програми.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Кількість цілей кримінологічного прогнозування:

- а) дві;
- б) три;
- в) шість;
- г) вісім.

2. Методологічною основою для кримінологічного прогнозування є:

- а) прогностика;
- б) емпірика;
- в) діалектика;
- г) схоластика.

2. Прогностикою є:

- а) сукупність причин формування особи з підвищеними віктимними якостями;
- б) співвідношення питомої ваги жертв злочинів певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;
- в) система негативних соціально значимих властивостей, зв'язків і відносин, які поєднані із зовнішніми умовами та обставинами характеризують людину винну у вчиненні кримінального правопорушення;
- г) наука про закони і методи прогнозування, яка заснована на вивченні закономірностей розвитку різноманітних соціальних явищ та процесів у минулому та аналіз їх сучасного стану.

4. За строком прогнозування виділяють:

- а) пошукові, нормативні;
- б) загальносоціальні, спеціально-кримінологічні, індивідуальні;
- в) короткострокові, середньострокові, довгострокові;
- г) короткі, тривалі.

5. За спрямованістю кримінологічні прогнози поділяються на:

- а) пошукові, нормативні;

- б) загальносоціальні, спеціально-кримінологічні, індивідуальні;
- в) короткострокові, середньострокові, довгострокові;
- г) короткі, тривалі.

6. Криміналізація – це:

а) наука про закони і методи прогнозування, яка заснована на вивченні закономірностей розвитку різноманітних соціальних явищ та процесів у минулому та аналіз їх сучасного стану;

б) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

в) система негативних соціально значимих властивостей, зв'язків і відносин, які поєднані із зовнішніми умовами та обставинами характеризують людину винну у вчиненні кримінального правопорушення;

г) виявлення, аналіз і прогнозування розвитку нових суспільно небезпечних діянь із метою їхнього своєчасного зведення до рангу кримінальних правопорушень.

7. Пошуковий прогноз спрямований на:

а) виявлення найбільш оптимальних шляхів, засобів і заходів протидії злочинності у майбутньому з урахуванням загроз, виявлених пошуковим прогнозом;

б) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

в) виявлення перспективних кримінологічно значущих проблем, що підлягають вирішенню засобами управління, які реалізуються у системі протидії кримінальній протиправності;

г) поведінку жертви до, підчас і після вчинення кримінального правопорушення.

8. Нормативний прогноз спрямований на:

а) виявлення найбільш оптимальних шляхів, засобів і заходів протидії кримінальній протиправності у майбутньому з урахуванням загроз, виявлених пошуковим прогнозом;

б) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

в) виявлення перспективних кримінологічно значущих проблем, що підлягають вирішенню засобами управління, які реалізуються у системі протидії кримінальній протиправності;

г) поведінку жертви до, підчас і після вчинення кримінального правопорушення.

9. Короткострокові прогнози розраховані:

- а) до 1 року;
- б) до 2 років;
- в) до 3 років;
- г) до 5 років.

10. Середньострокові прогнози розраховані:

- а) від 1 до 3 років;
- б) від 3 до 5 років;
- в) від 5 до 7 років;
- г) від 5 до 10 років.

11. Довгострокові прогнози розраховані:

- а) від 5 до 7 років;
- б) від 5 до 10 років;
- в) від 10 до 15 років;
- г) від 10 до 25 років.

12. Прогнозування можливості вчинення окремого кримінального правопорушення може бути:

- а) пошуковим та нормативним;
- б) загальносоціальним, спеціально-кримінологічним та індивідуальним;
- в) первинного вчинення кримінального правопорушення та рецидиву;
- г) короткостроковим, середньостроковим та довгостроковим.

13. Умовні ситуації прогнозування первинної кримінально-протиправної поведінки й прогнозування рецидиву:

- а) пошукова та нормативна;
- б) загальносоціальна, спеціально-кримінологічна та індивідуальна;
- в) первинного вчинення кримінального правопорушення та рецидиву;
- д) латентна, передзлочинна, кримінально-протиправна, постзлочинна.

14. Пошуковий прогноз є:

- а) активним;
- б) пасивним;
- в) динамічним;
- д) виваженим.

15. Необхідною умовою оцінки тенденцій кримінальної протиправності є:

- а) виявлення найбільш оптимальних шляхів, засобів і заходів протидії кримінальній протиправності у майбутньому з урахуванням загроз, виявлених пошуковим прогнозом;
- б) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;
- в) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;
- д) виявлення перспективних кримінологічно значущих проблем, що підлягають вирішенню засобами управління, які реалізуються у системі протидії кримінальній протиправності.

Рекомендована література***Основна***

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: учебник. У 3 кн. Київ: «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с
2. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

Допоміжна

8. Бабенко А.М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права: [збірник наукових праць]*. 2014. Вип. № 71. С. 333-339.
9. Бакаев О. В. Методи кримінологічних досліджень. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ України*. 2001. № 4. С. 120–127.
10. Джужа О., Кирилук А. Кримінологічна експертиза як зсіб удосконалення законотворчого процесу. Боротьба організованою злочинністю і корупцією. 2003. № 8. С. 125–137.
11. Закалюк А. П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-кримінологічної експертизи. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 7. С. 68–77.
12. Кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація: сутність, зміст та взаємозв'язок між ними. *Вісник кримінологічної асоціації України*. №2(23). 2020. С. 109-120.
13. Чекмарьова І.М. Специфіка методики кримінологічного дослідження злочинності в прикордонних регіонах півдня України. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2015. С. 42-45.
14. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Підручник. К.: Знання-прес, 2002. 295 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court

Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2>

Міністерство внутрішніх справ України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua>

Національна поліція України: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

Офіс Генерального прокурора України: веб-сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua>

Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Тема № 5: «Кримінологічна експертиза й оцінка ефективності законів та інших нормативно-правових актів у боротьбі зі злочинністю».

Основні поняття теми: кримінологічна експертиза, методика кримінологічної експертизи, об'єкти, завдання, суб'єкти кримінологічної експертизи, кримінологічна ефективність нормативно-правових актів.

Питання для перевірки знань навчального матеріалу

1. **Поняття та елементи кримінологічної експертизи**
2. **Методика кримінологічної експертизи**
3. **Завдання, принципи, об'єкти та суб'єкти кримінологічної експертизи**
4. **Кримінологічна ефективність нормативно-правових актів і їх проєктів**

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Види кримінологічної експертизи.
2. Фахові вимоги до експертів.
3. Експертно-кримінологічна установа.

Ситуаційні задачі або вправи

1. Проведіть кримінологічну експертизу нормативно-правових актів, прийнятих в Україні щодо попередження вчинення кримінальних правопорушень (кримінальних проступків та злочинів).
2. Проведіть кримінологічну експертизу нормативно-правових актів, прийнятих в країнах Східної та Західної Європи щодо попередження вчинення кримінальних правопорушень.
3. Проведіть кримінологічну експертизу нормативно-правових актів, прийнятих у США та Великобританії щодо попередження вчинення кримінальних правопорушень.

Теми есе (рефератів)

1. Правове регулювання кримінологічної експертизи проєктів нормативно-правових актів.
2. Рівні правового регулювання кримінологічної експертизи проєктів нормативно-правових актів.
3. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
4. Види кримінологічної експертизи.
5. Фахові вимоги до експертів.
6. Експертно-кримінологічна установа.
7. Проблеми впровадження в Україні кримінологічної експертизи.
8. Особливості проведення кримінологічної експертизи в країнах СНД.
9. Наукові методики антикорупційної кримінологічної експертизи проєктів нормативно-правових актів, управлінських рішень, комерційних, кредитних та інших господарських угод.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. **Під кримінологічною експертизою нормативно-правових актів і їх проєктів розуміється:**
  - а) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;

- b) дослідження, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;
- c) система конкретних форм, способів і засобів отримання всесторонньої, об'єктивної та достовірної інформації про правові норми криміногенного характеру, а також їх зв'язок із станом, динамікою і детермінацією кримінальної протиправності;
- d) комплексне, системне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики спеціальне дослідження нормативно-правових актів та їх проектів, спрямоване на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

2. Методикою (технологією) кримінологічної експертизи нормативно-правових актів і їх проектів є:

- a) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;
- b) дослідження, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;
- c) система конкретних форм, способів і засобів отримання всесторонньої, об'єктивної та достовірної інформації про правові норми криміногенного характеру, а також їх зв'язок із станом, динамікою і детермінацією кримінальної протиправності;
- d) комплексне, системне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики спеціальне дослідження нормативно-правових актів та їх проектів, спрямоване на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

3. Соціальна експертиза є:

- a) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;
- b) дослідження, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;
- c) система конкретних форм, способів і засобів отримання всесторонньої, об'єктивної та достовірної інформації про правові норми криміногенного характеру, а також їх зв'язок із станом, динамікою і детермінацією кримінальної протиправності;

- d) комплексне, системне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики спеціальне дослідження нормативно-правових актів та їх проектів, спрямоване на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

4. Концептуально робоча група, яка буде здійснювати кримінологічну експертизу має складатись з:

- a) двох експертів;
- b) трьох експертів;
- c) п'яти експертів;
- d) восьми експертів.

5. Одним із концептуальних методичних принципів організації кримінологічної експертизи нормативно-правових актів і їх проектів є:

- a) принцип онтогенезу;
- b) принцип морфогенезу;
- c) принцип філогенезу;
- d) принцип розпаду.

6. Скільки основних операцій існує в методиці кримінологічної експертизи?

- a) дві;
- b) три;
- c) шість;
- d) вісім.

7. Скільки етапів включає в себе кримінологічна експертиза?

- a) два;
- b) три;
- c) шість;
- d) вісім.

8. Заключний етап кримінологічної експертизи полягає у:

- a) припущенні про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;
- b) наданні на основі кримінологічного прогнозу науково-обґрунтованих конкретних висновків стосовно наявності чи відсутності криміногенно-небезпечних норм права у нормативно-правовому акті та викладенні відповідних пропозицій щодо їх усунення;
- c) дослідженні, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;
- d) комплексному, системному, здійснюваному на основі науково обґрунтованої методики спеціальному дослідженні нормативно-правових актів та їх проектів, спрямованому на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою .

9. Робочий етап кримінологічної експертизи нормативно-правових актів та їх проектів складається з:

- a) двох підетапів;
- b) трьох підетапів;
- c) шести підетапів;
- d) восьми підетапів.

10. Під «фонovими» явищами в кримінології розуміють:

- a) особу кримінального правопорушника;
- b) детермінанти кримінальної протиправності;
- c) криміногенні фактори;
- d) явища, що не є кримінальними правопорушеннями, але пов'язані з ними.

11. Процес перетворення особи або групи осіб на реальну жертву, а також результат такого процесу охоплюється поняттям:

- a) криміногенез;
- b) детермінізм;
- c) віктимізація;
- d) девіація.

12. Кримінологічний рецидив це:

- a) вчинення кримінального правопорушення в місцях позбавлення волі;
- b) вчинення кримінального правопорушення в момент непогашеної або не знятої судимості;
- c) вчинення кримінального правопорушень більше ніж двічі;
- d) повторне вчинення кримінального правопорушення, незалежно від знятої або погашеної судимості за попереднє кримінальне правопорушення чи притягнення особи до кримінальної відповідальності.

13. Скільки провідних складових частин правової системи потрапляють до предмету кримінологічної експертизи:

- a) дві;
- b) три;
- c) чотири;
- d) шість.

14. Кому належить керівна, координуюча роль у роботі експертної групи:

- a) кримінологу;
- b) спеціалісту у галузі суспільних відносин, що регулюються нормативно-правовим актом;
- c) спеціалісту, який здатен перекласти кримінологічно значиму інформацію на математичну мову з метою уніфікації її форми та наступною обробкою компютером (математик-аналітик);
- d) криміналісту.

15 Яку громадську організацію, діяльність якої пов'язана з протидією кримінальній протиправності (злочинності), було створено в Україні в 1998 році ?:

- a) спілка кримінологів України;
- b) союз правоохоронців;
- c) кримінологічна асоціація;
- d) товариство профілактики злочинів.

Рекомендована література

Основна

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: учебник. У 3 кн. Київ: «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с
2. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

Допоміжна

1. Бабенко А.М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*: [збірник наукових праць]. 2014. Вип. № 71. С. 333-339.
2. Бакаев О. В. Методи кримінологічних досліджень. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ України*. 2001. № 4. С. 120–127.
3. Джужа О., Кирилюк А. Кримінологічна експертиза як зсіб удосконалення законотворчого процесу. Боротьба організованою злочинністю і корупцією. 2003. № 8. С. 125–137.
4. Закалюк А. П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-кримінологічної експертизи. *Вісник Академії правових наук України*. 1996. № 7. С. 68–77.
5. Кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація: сутність, зміст та взаємозв'язок між ними. *Вісник кримінологічної асоціації України*. №2(23). 2020. С. 109-120.
6. Чекмарьова І.М. Специфіка методики кримінологічного дослідження злочинності в прикордонних регіонах півдня України. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 4. 2015. С. 42-45.
7. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Підручник. К.: Знання-прес, 2002. 295 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court

Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2>

Міністерство внутрішніх справ України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua>

Національна поліція України: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

Офіс Генерального прокурора України: веб-сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua>

Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua>

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні Заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)
1. Загальні питання методики та методології кримінологічних досліджень. Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень (кредит 1). Загальнонаукові та спеціальні методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях (кредит 2).					
1	Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень	11	1	-	10
2	Загальнонаукові та спеціальні методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях	11	1	-	10
2. Практичні основи методики та методології кримінологічних досліджень Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження (кредит 3). Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування та планування. Кримінологічна експертиза й оцінка ефективності законів та інших нормативно-правових актів у боротьбі зі злочинністю (кредит 4).					
3	Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження	11	1	-	10
4	Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування та планування	11	1	-	10
5	Кримінологічна експертиза й оцінка ефективності законів та інших нормативно-правових актів у боротьбі зі злочинністю	11	1	-	10

Виконання завдань для самостійної роботи на написання есе	5			
Разом	60	5	5	50
Залік	40			
Всього	100 балів			

За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожен тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 5 балів. Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на практичні заняття. Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на практичних заняттях оцінюється таким чином, що вони можуть принести вам по 10 балів за одне заняття за умови попереднього опрацювання матеріалів для підготовки до заняття й успішного виконання всіх завдань безпосередньо на самому занятті. Не виконання завдань знижує ваш бал пропорційно відсотку й рівню складності завдань з якими ви не впорались. Ваша присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до практичного заняття та виконання завдань запропонованих викладачем (увага – завдання можуть відрізнятись від тих, що вирішували ваші одногрупники).

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 0,5 бала за повністю висвітлених в конспекті питання з вищенаведеного списку.

Кожен курсант (студент, слухач) повинен написати та надати викладачу есе на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 5 бали. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями: 1) грамотність та оформлення – 1 бал; 2) відповідність змісту темі – 1 бал; 3) структурна логічність та аргументованість висновків – 1 бал; 4) оригінальність роботи та культура посилань на джерела – 2 бал.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На заліку викладач задає вам 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)	відмінно	
82-89	B	добре	Здобувач вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи та задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зараховано
74-81	C		Здобувач вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.			
64-73	D	задовільно	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60-63	E		Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	неза- ра- хова- но
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.			

Питання до заліку

1. Сутність та цільове призначення наукової діяльності людини.
2. Поняття наукового методу.
3. Поняття наукової методології (методології науки).
4. Методи емпіричного дослідження.
5. Методи теоретичного дослідження.
6. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.
7. Поділ наукових методів на загальнонаукові та методи окремих наук.
8. Діалектика. Діалектичний підхід (метод) як фундаментальний метод пізнання дійсності.
9. Метод абстрагування.
10. Методи аналізу та синтезу.
11. Методи індукції та дедукції.
12. Метод моделювання.
13. Метод сходження від абстрактного до конкретного.
14. Метод ідеалізації.
15. Метод формалізації.
16. Аксиоматичний метод.
17. Процедура кримінологічного дослідження.
18. Значення дотримання процедури кримінологічного дослідження.
19. Загальна характеристика стадій (етапів) кримінологічного дослідження.
20. Характеристика підготовчого етапу.
21. Розробка програми (проекту) дослідження.
22. Визначення емпіричних об'єктів дослідження.
23. Розробка методики дослідження, пілотажне дослідження та доопрацювання методик.
24. Збирання первинної інформації.

25. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
26. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
27. Форма та зміст програми дослідження.
28. Застосування обґрунтованих наукових методів.
29. Поняття методики кримінологічного дослідження.
30. Комплексний характер методики кримінологічного дослідження.
31. Вплив міждисциплінарного характеру кримінології на обрання методичного інструментарію.
32. Основні методи кримінологічного дослідження та їх класифікація.
33. Математичні та статистичні методи дослідження.
34. Соціологічні методи дослідження.
35. Соціально-психологічні методи дослідження.
36. Психологічні методи дослідження.
37. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних дослідженнях.
38. Група соціологічних методів дослідження.
39. Опитування та його різновиди.
40. Метод анкетування.
41. Види анкетування.
42. Переваги та недоліки анкетування.
43. Вимоги, що висуваються до формулювання питань та до їх розташування.
44. Види питань, що ставляться в анкеті.
45. Організація проведення анкетного опитування.
46. Процедура узагальнення анкет.
47. Оцінка результатів анкетного опитування.
48. Метод інтерв'ювання.
49. Види інтерв'ю.
50. Переваги та недоліки інтерв'ювання порівняно з іншими видами опитування.
51. Метод експертних оцінок.
52. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
53. Види спостереження.
54. Метод аналізу документів (документальний метод).
55. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.
56. Прогнози та прогностичні методи у науці.
57. Кримінологічне прогнозування.
58. Види кримінологічного прогнозування.
59. Метод екстраполяції.
60. Метод експертних оцінок.
61. Метод моделювання.
62. Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.
63. Загальне поняття експертизи. Експертна оцінка. Науково обґрунтована методика експертизи.
64. Мета кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
65. Загальне поняття кримінологічної експертизи.
66. Методологія та методика кримінологічної експертизи.

67. Проблеми забезпечення експертів системною кримінологічною інформацією.
68. Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів. Рівні правового регулювання.
69. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
70. Види кримінологічної експертизи.
71. Фахові вимоги до експертів.
72. Експертно-кримінологічна установа.

Рекомендована література:

Основна

1. Аркуша Л.І., Федчун Н.О., Хижняк Є.С. Кримінологія : навч.-метод. посіб. (для студентів факультету адвокатури). Одеса, 2020. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/12337>
2. Василевич В. В. Кримінологічна політика України : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 434 с.
3. Голіна В.В., Головкін Б.М. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. Х.: Право. 2014. 513с.
4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн.: Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. Київ: ІнЮре, 2007. 424 с.
5. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у кн. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. Київ: Видавничий Дім «ІнЮре», 2007. 712 с.
6. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 книгах. Кн. 3: Практична кримінологія. К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2008. 320 с.
7. Зелінський А.Ф. Кримінологія: навч. посіб. Х. : Рубікон, 2000. 238 с.
8. Кримінологія : підручник / За ред. Ю. Нікітіна, С. Денисова, Є. Стрельцова. Харків: Право, 2018. 416 с. Кримінологія: підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. Київ: НАВС. 2020. 612 с.

Допоміжна

1. Бабенко А.М. Методичні основи кримінологічного аналізу регіональних особливостей злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*: [збірник наукових праць]. 2014. Вип. № 71. С. 333-339.
2. Бакаев О. В. Методи кримінологічних досліджень. *Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ України*. 2001. № 4. С. 120–127.
3. Боровик А. Про деякі змістові елементи комплексного та індивідуального планування заходів із запобігання злочинам в установах виконання покарань. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №6. С. 256.
4. Бородин С. В., Лунеев В.В. О кримінологической экспертизе законов и иных нормативных актов // *Государство и право*. – 2002. – № 6. – С. 40 – 45.
5. Даньшин И.Н. Общетеоретические проблемы кримінологии. Х.: «Право», 2005. – 223 с.
6. Джужа О., Кирилюк А. Кримінологічна експертиза як зсіб удосконалення законотворчого процесу. *Боротьба організованою злочинністю і корупцією*. 2003. № 8. С. 125–137.
7. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: учебник. У 3 кн. Київ: «Ін Юре», 2008. Кн. 3: Практична кримінологія. 320 с

8. Закалюк А. П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-кримінологічної експертизи. Вісник Академії правових наук України. 1996. № 7. С. 68–77.
9. Закалюк А.П. Актуальні методологічні проблеми української кримінологічної науки // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 2-3 (33-34). – С. 633 – 656.
10. Кримінологічне дослідження та кримінологічна інформація: сутність, зміст та взаємозв'язок між ними. Вісник кримінологічної асоціації України. №2(23). 2020. С. 109-120.
11. Кримінологія. Академічний курс / за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : Кондор, 2018. С. 131–132.
12. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / Автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
13. Мельник М. Прикладні аспекти співвідношення кримінально-правового і кримінологічного прогнозування // Право України. – 2005. - № 3. – С. 64-67.
14. Фіалка М. І. Дослідження кримінологічне // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 190–191. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4460> (дата звернення: 11.09.2020).
15. Фіалка М. І. Інформація кримінологічна // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 18: Кримінологія. Кримінально-виконавче право. 2019. С. 190–191. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6576> (дата звернення: 15.09.2020).
16. Фіалка М. І. Кримінологічна інформація // Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокурєнко ; упоряд. О. М. Джужа, О. М. Литвинов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ, Нац. акад. внутр. справ, Кримінол. асоц. України. Харків ; Київ : Золота миля, 2017. С. 341–342. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4453> (дата звернення: 15.09.2020)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Верховний Суд України: веб-сайт. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL:

http://www.coe.int/t/r/human_rights_court

Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL:

<http://reyestr.court.gov.ua/Page/2>

Міністерство внутрішніх справ України: веб-сайт. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua>

Національна поліція України: веб-сайт. URL: <https://www.npu.gov.ua/>

Офіс Генерального прокурора України: веб-сайт. URL: <http://www.gp.gov.ua>

Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua>